

XÂY DỰNG CÂU CHUYỆN XÃ HỘI ỨNG DỤNG TRONG PHÁT TRIỂN KỸ NĂNG XÃ HỘI CHO TRẺ RỐI LOẠN PHỔ TỰ KỶ TỪ 5-6 TUỔI

Đào Thu Thủy, Hoàng Thị Nga, Thái Minh Phương,
Nguyễn Thùy Trang, Nguyễn Thị Hồng Nhung, Vũ Thị Vân Anh
Trường Đại học Thủ đô Hà Nội

Tóm tắt: Kỹ năng xã hội, bao gồm giao tiếp, thương lượng, khẳng định bản thân, hợp tác, và làm việc nhóm, đóng vai trò quan trọng trong cuộc sống học tập và làm việc. Trong rèn luyện những kỹ năng này, trẻ rối loạn phổ tự kỷ thường gặp khó khăn, nhưng nghiên cứu về việc sử dụng cho thấy sự cải thiện đáng kể trong kỹ năng xã hội của trẻ, đặc biệt là khi áp dụng bài tập sử dụng từ ngữ gần gũi và dễ hiểu, cùng với bài tập hình ảnh. Thời gian luyện tập và thực hành cũng được xem xét là yếu tố quan trọng ảnh hưởng đến hiệu quả của việc phát triển kỹ năng xã hội cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ, mở ra khả năng thay đổi cách hỗ trợ trẻ hòa nhập với cộng đồng. Nội dung bài viết đề cập đến các vấn đề cơ bản như: 1) Đặc điểm kỹ năng xã hội của trẻ rối loạn phổ tự kỷ 5 – 6 tuổi; 2) Xây dựng câu chuyện xã hội ứng dụng trong phát triển kỹ năng xã hội cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ 5-6 tuổi với việc đề xuất quy trình xây dựng câu chuyện xã hội ứng dụng trong phát triển KNXH cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ 5-6 tuổi và đưa ra minh họa xây dựng câu chuyện xã hội ứng dụng trong phát triển KNXH cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ 5-6 tuổi tại trường mầm non hòa nhập.

Từ khóa: Câu chuyện xã hội, hoà nhập, kỹ năng xã hội, mầm non, trẻ rối loạn phổ tự kỷ.

Nhận bài ngày 25.6.2024; gửi phản biện, chỉnh sửa, duyệt đăng ngày 30.8.2024

Liên hệ tác giả: Đào Thu Thủy; Email: dtthuy@daihocthudo.edu.vn

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trẻ em mắc rối loạn phổ tự kỷ trong độ tuổi từ 5-6 thường đối mặt với những khó khăn đáng kể trong việc phát triển các kỹ năng xã hội. Những kỹ năng này bao gồm khả năng giao tiếp, tương tác với người khác, hiểu và phản hồi lại những tín hiệu xã hội như cử chỉ, ngôn ngữ cơ thể hay lời nói. Các trẻ này thường gặp khó khăn trong việc tham gia các hoạt động chung, xây dựng và duy trì mối quan hệ bạn bè, cũng như nhận biết và thể hiện cảm xúc của mình và người khác. Những thách thức trong kỹ năng xã hội không chỉ gây ảnh hưởng đến khả năng học tập và hoà nhập xã hội mà còn tác động tiêu cực đến sự phát triển toàn diện của trẻ, đặc biệt trong giai đoạn phát triển quan trọng từ 5-6 tuổi.

Bên cạnh đó, giáo viên cũng gặp nhiều khó khăn trong việc hỗ trợ và dạy kỹ năng xã hội cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ. Các phương pháp giảng dạy truyền thống thường không đạt được hiệu quả mong muốn khi áp dụng với trẻ rối loạn phổ tự kỷ, bởi các em thường có xu hướng khó tiếp nhận thông tin và thực hiện các yêu cầu theo cách thông thường. Sự thiếu linh hoạt trong hành vi, khả năng hiểu biết về tình huống xã hội và sự thiếu tự tin trong giao tiếp khiến việc dạy kỹ năng xã hội trở thành một thách thức lớn cho giáo viên. Do đó, giáo

viên cần có những phương pháp tiếp cận đặc biệt, phù hợp với đặc điểm và nhu cầu riêng của trẻ, nhằm tạo điều kiện thuận lợi cho việc học tập và phát triển kỹ năng XH của các em.

Trong bối cảnh đó, việc sử dụng các câu chuyện xã hội (CCXH) đã được chứng minh là một phương pháp hiệu quả trong việc dạy kỹ năng xã hội cho trẻ tự kỷ. CCXH là những kịch bản được thiết kế một cách cụ thể, ngắn gọn, nhằm giúp trẻ rối loạn phổ tự kỷ hiểu rõ hơn về các tình huống xã hội, từ đó học cách phản ứng và ứng xử phù hợp trong các bối cảnh thực tế. Những câu chuyện này cung cấp cho trẻ một mô hình hành vi đơn giản, dễ hiểu và có tính lặp lại, giúp trẻ tự tin hơn khi đối mặt với các tình huống tương tự trong thực tế. Thông qua việc kể chuyện, trẻ có thể nắm bắt được cách hành xử trong các tình huống xã hội phức tạp mà trước đó các em gặp khó khăn.

Ứng dụng CCXH không chỉ có ý nghĩa lớn đối với sự phát triển kỹ năng xã hội của trẻ rối loạn phổ tự kỷ mà còn hỗ trợ giáo viên trong việc dạy dỗ một cách hiệu quả hơn. Việc sử dụng câu chuyện giúp trẻ giảm bớt lo lắng, từ đó cải thiện khả năng tiếp thu, đồng thời giúp giáo viên có thêm công cụ giảng dạy phong phú, dễ dàng tiếp cận hơn với trẻ. Hơn nữa, CCXH còn mang lại lợi ích lâu dài, giúp trẻ phát triển khả năng tự quản lý cảm xúc và hành vi, cải thiện khả năng hoà nhập xã hội và chuẩn bị tốt hơn cho các hoạt động trong tương lai.

Do đó, việc xây dựng hệ thống CCXH và ứng dụng trong phát triển kỹ năng xã hội cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ từ 5-6 tuổi là vô cùng cần thiết và có ý nghĩa lớn. Điều này không chỉ góp phần cải thiện chất lượng giảng dạy, hỗ trợ giáo viên và phụ huynh mà quan trọng hơn, mà còn mang lại cơ hội cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ có được những kỹ năng cần thiết để hoà nhập tốt hơn vào cuộc sống xã hội. Hệ thống CCXH sẽ là một công cụ hữu ích và hiệu quả trong việc nâng cao khả năng giao tiếp, tương tác xã hội và quản lý hành vi cho trẻ, tạo nền tảng vững chắc cho sự phát triển toàn diện của các em trong tương lai.

Tuy nhiên, các CCXH chưa được xây dựng cụ thể và vẫn là những vấn đề cần được nghiên cứu kỹ lưỡng, đặc biệt là trong bối cảnh của Việt Nam. Bài viết này đề xuất quy trình xây dựng CCXH phát triển kỹ năng xã hội cho trẻ tự kỷ 5-6 tuổi và đưa ra minh họa xây dựng câu chuyện xã hội ứng dụng trong phát triển KNXH cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ 5-6 tuổi tại trường mầm non hòa nhập.

2. NỘI DUNG

2.1. Các khái niệm có trong nghiên cứu

Theo DSM-5, rối loạn phổ tự kỷ là:

A. Khiếm khuyết trầm trọng về giao tiếp xã hội và tương tác xã hội trong nhiều hoàn cảnh, không được giải thích bởi sự trì hoãn phát triển thông thường và được biểu hiện qua: khiếm khuyết về sự trao đổi cảm xúc – xã hội, khiếm khuyết về hành vi giao tiếp không lời được sử dụng trong tương tác xã hội, khiếm khuyết về khả năng phát triển và duy trì quan hệ phù hợp với mức độ phát triển.

B. Sự giới hạn, rập khuôn về hành vi, sở thích và hoạt động, thể hiện tối thiểu ở 2 biểu hiện sau: rập khuôn, lặp đi lặp lại; duy trì thói quen một cách thái quá; thể hiện sự quan tâm mạnh mẽ với một số thứ với cảm xúc và sự tập trung cao; phản ứng cảm giác đầu vào trên hoặc dưới ngưỡng hoặc quan tâm đến một kích thích từ môi trường ở mức không bình thường;

C. Những dấu hiệu trên phải được biểu hiện từ khi còn nhỏ.

D. Những dấu hiệu phải cùng hạn chế và làm suy giảm chức năng hàng ngày [1].

Kỹ năng xã hội (KNXH) là một trong những kỹ năng quan trọng đối với sự hình thành và phát triển nhân cách của trẻ. KNXH giúp trẻ trở thành một con người “hợp chuẩn” như xã hội mong muốn. Hiện có nhiều khái niệm đa dạng về KNXH. Chẳng hạn, Gresham, Elliott, Vance, and Cook (2011) nêu rằng, KNXH là việc học được những hành vi được xã hội chấp nhận mà nó cho phép một người tương tác tích cực với người khác [2]. Tác giả Nguyễn Văn Hưng (2019) cho rằng, KNXH là khả năng hoàn thành các nhiệm vụ trong các hoạt động tương tác với người khác trong môi trường sống hàng ngày. KNXH bao gồm nhiều kỹ năng thành phần: kỹ năng giao tiếp, kỹ năng tự phục vụ, kỹ năng tương tác, kỹ năng đồng cảm và kỹ năng đối phó xung đột [3]. Trong mỗi kỹ năng lại có các kỹ năng thành phần, chẳng hạn kỹ năng đồng cảm bao gồm các kỹ năng thành phần: kỹ năng nhận diện và thể hiện cảm xúc của bản thân; kỹ năng nhận diện cảm xúc của người khác; kỹ năng đồng cảm. Một số KNXH mà trẻ rối loạn phổ tự kỷ cần được cải thiện như: tuân theo yêu cầu, chia sẻ, bắt đầu và duy trì cuộc trò chuyện, hợp tác, nói “cảm ơn”, “xin lỗi”, “cho” thích hợp và nói “không”,... KNXH là những quy định xã hội và các quan hệ xã hội được tạo ra, được truyền đạt, bằng lời nói và không lời. Vì vậy, KNXH là cần thiết cho quá trình tương tác, giao tiếp phù hợp chuẩn mực giữa trẻ với người khác. KNXH được hình thành thông qua quá trình xã hội hóa ở nhiều môi trường khác nhau: gia đình, nhà trường, nhóm bạn bè và xã hội.

Câu chuyện xã hội (CCXH) được tạo ra bởi Carol Gray năm 1991 dành cho trẻ tự kỷ [4]. Cho đến nay, nhiều công trình nghiên cứu đã chứng minh tính hiệu quả của CCXH trong việc giáo dục KNXH trẻ rối loạn phổ tự kỷ. Theo Scattone (2002), CCXH là truyện ngắn được xây dựng theo một dạng thức và quy tắc nhất định, xác định khách quan một kỹ năng, sự kiện để giải thích các tình huống xã hội, dạy các KNXH và cho phép trẻ ứng phó một cách thích hợp trong các tình huống trẻ đối mặt [5]. Như vậy, CCXH là dạng truyện được cấu trúc hóa để dạy trẻ rối loạn phổ tự kỷ cách thức ứng xử phù hợp trong các tình huống thực tiễn xã hội, từ đó KNXH của trẻ rối loạn phổ tự kỷ sẽ được cải thiện, giúp trẻ hòa nhập tốt hơn trong các tương tác với người khác, hòa nhập cộng đồng thuận lợi hơn.

Bài viết sử dụng phương pháp thu thập tài liệu thứ cấp được thể hiện ở Chương 1, từ một số nghiên cứu trên thế giới và Việt Nam trong những năm gần đây liên quan đến GDKNXH cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ có ứng dụng CCXH để từ đó thiết kế bộ CCXH dành cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ từ 5-6 tuổi. Qua đó, cung cấp những minh chứng khoa học về cách thiết kế, triển khai và giáo dục CCXH cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ.

2.2. Đặc điểm KNXH của trẻ rối loạn phổ tự kỷ 5-6 tuổi

Các nhà chuyên môn liệt kê ba khiếm khuyết chính về KNXH của trẻ rối loạn phổ tự kỷ như sau:

1) Khó khăn giao tiếp và xây dựng tình bạn. Trẻ tự kỷ chỉ muốn sinh hoạt một mình, không thích mọi người xâm lấn vào thế giới riêng tư.

2) Đa số trẻ tự kỷ không thể dùng lời diễn đạt ý muốn, ý nghĩ và sở thích của mình. Riêng những em tự kỷ nói được thì không có khả năng gợi ý hay duy trì những cuộc đối thoại hai chiều - trẻ nói chỉ muốn người khác nghe và không chờ đợi người khác nói, không quan tâm đến phản ứng của người đối thoại, không nhìn vào mắt họ, không quan tâm đến những cử chỉ, điệu bộ của thân thể, hoặc cảm xúc thể hiện trên gương mặt của người khác, luôn thay đổi chủ đề đối thoại một cách đột ngột và không thích hợp. Lắm lúc, cách sử dụng từ ngữ của trẻ rối loạn phổ tự kỷ có vẻ như là sự giảng thuyết của một giáo sư tí hon hơn là trò chuyện, thường đưa ra nhiều chi tiết hơn là sự chú tâm vào trọng điểm.

3) Trẻ rối loạn phổ tự kỷ không biết chơi giả vờ. Chẳng hạn, các em không biết dang tay, vờ làm máy bay xòe cánh và tạo những âm thanh như khi máy bay cất cánh lên không, không biết chơi công an đi bắt quân gian, giả làm nhân viên chữa cháy, vờ đứt búp bê ăn, ru búp bê ngủ.

2.3. Xây dựng CCXH ứng dụng trong phát triển KNXH cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ 5-6 tuổi

2.3.1. Nội dung xây dựng CCXH cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ tuổi mầm non

Trẻ rối loạn phổ tự kỷ 5-6 tuổi đang trong giai đoạn phát triển mạnh mẽ về thể chất, tinh thần và ngôn ngữ. Tuy nhiên, trẻ vẫn còn gặp nhiều khó khăn trong việc giao tiếp, tương tác xã hội và hiểu biết về thế giới xung quanh. Trẻ khó khăn trong việc nhận ra những dấu hiệu giao tiếp không lời, khó kết hợp với ngữ cảnh để đoán được dụng ý của người khác. Trẻ cũng khó khăn khi sử dụng ngôn ngữ nói, sử dụng nét mặt, ánh mắt... để thể hiện ý kiến của mình. Trẻ khó khăn trong việc chờ đợi, luân phiên trong quá trình giao tiếp, lúng túng khi bắt đầu hội thoại, đáp lại lời của người khác,... Những khó khăn này khiến trẻ ngày càng thu mình, không muốn tiếp xúc với người khác, không có những hành vi giao tiếp, phản ứng phù hợp. Do đó, phát triển KNXH là rất quan trọng đối với trẻ rối loạn phổ tự kỷ để thích nghi và hòa nhập với xã hội. Để giúp trẻ rối loạn phổ tự kỷ 5-6 tuổi phát triển các KNXH cần thiết, cha mẹ và giáo viên có thể sử dụng CCXH. Câu chuyện xã hội là một phương pháp giáo dục tích cực, giúp trẻ học hỏi các KNXH một cách tự nhiên và hiệu quả.

2.3.2. Quy trình xây dựng câu chuyện xã hội ứng dụng trong phát triển KNXH cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ 5-6 tuổi

Việc xây dựng CCXH phát triển KNXH cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ là một công việc không hề đơn giản. Tuy nhiên, nếu được thực hiện đầy đủ và đúng cách, CCXH sẽ mang lại những lợi ích to lớn cho sự phát triển của trẻ. Chính vì thế, chúng tôi đã dựa trên những đặc điểm tiếp thu của trẻ rối loạn phổ tự kỷ để xây dựng CCXH. Chúng tôi xây dựng CCXH theo quy trình 6 bước và đảm bảo mọi câu chuyện xã hội đều có hiệu quả giáo dục và giúp trẻ có cải thiện tốt nhất, bao gồm:

(1) Xác định khả năng: Xác định về mức độ dạng tật của trẻ rối loạn phổ tự kỷ, đặc điểm và khó khăn của việc học tập và giao tiếp xã hội của trẻ.

(2) Mục tiêu: Tìm hiểu các KNXH cần thiết để giúp trẻ rối loạn phổ tự kỷ phát triển tốt hơn, bao gồm kỹ năng giao tiếp, tương tác, nhận thức xã hội, kỹ năng giải quyết vấn đề và tư duy logic.

(3) Nội dung: Phải xem xét từ góc nhìn của học sinh xem có phù hợp với đối tượng học sinh đó hay không. Thông qua quan sát cẩn thận mà người thiết kế ra CCXH sẽ tập trung vào những gì học sinh có thể nhìn thấy, nghe thấy và cảm nhận được trong tình huống đó. Quan điểm này sẽ xác định trọng tâm của CCXH.

(4) Lời truyện: Lựa chọn các câu phù hợp với trẻ rối loạn phổ tự kỷ dễ dàng hiểu và học tập các kỹ năng này một cách dễ dàng và thú vị.

(5) Tranh ảnh: Lựa chọn tranh ảnh sắc nét, phù hợp với đối tượng trẻ rối loạn phổ tự kỷ, không được quá cầu kì.

(6) Xác định tiêu đề phù hợp: Tiêu đề của CCXH phải chứa đựng được toàn bộ ý nghĩa bao trùm của câu chuyện, và những tính chất đã nêu ở các bước trên. Tiêu đề câu chuyện nên hạn chế đề cập đến một hành vi cụ thể nào dù đó là tích cực hay tiêu cực. Ngoài ra, tiêu

đề có thể nêu ra một câu hỏi và câu chuyện đưa ra câu trả lời cho câu hỏi này. Tiêu đề phải nêu rõ được những thông tin quan trọng.

2.3.3. Một số lưu ý xây dựng CCXH cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ 5-6 tuổi

Khi lựa chọn nội dung để xây dựng CCXH cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ 5-6 tuổi, cần lưu ý chọn các chủ đề phù hợp với lứa tuổi và khả năng của trẻ. Trẻ rối loạn phổ tự kỷ 5-6 tuổi thường gặp khó khăn trong việc hiểu các khái niệm trừu tượng, phức tạp. Do đó, cần chọn các chủ đề đơn giản, dễ hiểu với trẻ. Các chủ đề phải liên quan đến cuộc sống hàng ngày của trẻ. Điều này sẽ giúp trẻ dễ dàng liên hệ với nội dung câu chuyện và ghi nhớ các kỹ năng được dạy. Ví dụ, trẻ rối loạn phổ tự kỷ 5-6 tuổi thường gặp khó khăn trong việc chia sẻ đồ chơi, giải quyết xung đột, hay nói lời xin lỗi. Cha mẹ và giáo viên có thể chọn các chủ đề liên quan đến những vấn đề này để giúp trẻ học cách giải quyết một cách hiệu quả các chủ đề phù hợp để xây dựng CCXH cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ 5-6 tuổi thường được chia thành 3 nhóm cơ bản: Ứng xử với thầy cô, ứng xử với bạn bè và thực hiện nội quy lớp học.

Sử dụng CCXH là một phương pháp hữu hiệu để giúp trẻ rối loạn phổ tự kỷ phát triển KNXH và trở thành những người tự tin và độc lập trong cuộc sống. Điều này giúp trẻ rối loạn phổ tự kỷ hiểu được ý nghĩa của việc giữ vững một mối quan hệ tốt đẹp với những người xung quanh. Trẻ sẽ học được cách giải quyết xung đột một cách văn minh và đưa ra giải pháp hợp tình huống. Ngoài ra, các CCXH còn giúp trẻ rối loạn phổ tự kỷ hiểu được ý nghĩa của việc giữ một tinh thần tích cực và lạc quan trong cuộc sống, đồng thời giúp trẻ hiểu được tầm quan trọng của việc chia sẻ và giúp đỡ người khác. Tuy nhiên, có những trẻ rối loạn phổ tự kỷ còn chưa có ngôn ngữ hoặc ít ngôn ngữ. Vì vậy, chúng tôi đã xây dựng một số CCXH dành cho trẻ chưa có ngôn ngữ, ít ngôn ngữ và CCXH dành cho trẻ có khả năng ngôn ngữ.

2.3.4. Minh họa xây dựng câu chuyện xã hội ứng dụng trong phát triển KNXH cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ 5-6 tuổi

Xây dựng CCXH đa dạng gắn liền với cuộc sống của trẻ rối loạn phổ tự kỷ 5 - 6 tuổi do khả năng nhận thức, ngôn ngữ hạn chế nên bài tập cần gắn liền với cuộc sống của trẻ sẽ giúp trẻ dễ dàng được thực hành và áp dụng trong đời sống hàng ngày. Điều này sẽ giúp trẻ dễ tiếp thu kiến thức và kiến thức sẽ được khắc sâu hơn nhờ các hoạt động thường xuyên lặp lại.

a) Minh họa xây dựng câu chuyện xã hội.

Các nhóm KNXH cơ bản giúp trẻ rối loạn phổ tự kỷ 5 – 6 tuổi

Nhóm 1: Kỹ năng ứng xử với thầy cô

- Xác định khả năng của trẻ: Trẻ chưa chủ động chào hỏi thầy cô khi đến trường, khi thầy cô gọi tên chưa biết cách đáp lại lời thầy cô.

- Xác định mục tiêu: Trẻ chủ động chào khi gặp thầy cô, nói “ạ” và nhìn về phía thầy cô khi được gọi tên.

- Nội dung: Câu chuyện dựa trên các tình huống thực tế, trẻ tham gia trực tiếp vào tình huống đó. Chào hỏi thầy cô, giờ điểm danh thầy cô gọi tên trẻ.

- Lời truyện: Giúp trẻ biết cách trả lời khi thầy cô gọi điểm danh:

Mỗi ngày đến lớp, cô giáo sẽ điểm danh.

Cô giáo gọi đến tên ai thì người đó sẽ giơ tay và trả lời “ạ cô ạ”. Cô giáo gọi tên “Nguyễn Văn Minh”.

Tôi sẽ trả lời cô giáo là “ạ cô ạ”.

Trả lời cô giáo để cô biết hôm nay tôi đi học.

Cô giáo rất vui và khen tôi khi tôi trả lời cô.

- Hình ảnh: Lựa chọn hình ảnh hoạt hình phù hợp với tình huống trong giờ điểm danh.

- Xác định tiêu đề: Sau khi đã xác định được khả năng, nội dung cũng như lời truyện chung tôi tóm gọn tên câu chuyện là “Giờ điểm danh”. Tên câu chuyện tóm gọn lại được những nội dung đưa đến trẻ, khi đọc được tên truyện trẻ có thể hiểu được nội dung mình đang được học.

Giờ điểm danh

	
<p>Mỗi ngày đến lớp, cô giáo sẽ điểm danh.</p>	<p>Cô giáo gọi đến tên ai thì người đó sẽ giơ tay và trả lời “Dạ cô ạ”.</p>
	
<p>Cô giáo gọi tên “Nguyễn Văn Minh”.</p>	<p>Tôi sẽ trả lời cô giáo là “Dạ cô ạ”.</p>
	
<p>Trả lời cô giáo để cô biết hôm nay tôi đi học.</p>	<p>Cô giáo rất vui và khen tôi khi tôi trả lời cô.</p>

Hình 1: Giờ điểm danh

b) Ứng dụng CCXH trên trẻ rối loạn phổ tự kỷ

Thông tin chung về trẻ

Họ và tên: N.M.C

Giới tính: Nữ

Sinh ngày: 15/09/2019.

Dạng tật: Rối loạn phổ tự kỷ.

Tình trạng đi học: Hiện đang học tại một trường mầm non hòa nhập trên địa bàn quận Cầu Giấy, thành phố Hà Nội.

Tình trạng sức khỏe: Bình thường

* Kết quả trước khi sử dụng câu chuyện của trẻ M.C

Ở mục Đáp lại khi giáo viên gọi tên M.C đạt ở mức trung bình. Khi cô giáo gọi tên M.C đến uống sữa hay ăn trưa thì M.C giả vờ không nghe thấy và đứng hoặc ngồi tại một chỗ không quan tâm đến lời của cô giáo những đến khi cô giáo gọi lần 3 và nhờ bạn gọi thì M.C mới quay lại và đến uống sữa hoặc ăn trưa.

Ở mục Vâng lời và lễ phép với giáo viên thì M.C ở mức kém. M.C hoàn toàn chưa có kỹ năng này. Khi mẹ đưa đi học đến lớp M.C đi luôn vào lớp hoặc là khóc đòi mẹ, không chào cô giáo và khi ra về M.C cũng đi về luôn, được mẹ hướng dẫn khoanh tay chào cô nhưng M.C vẫn thờ ơ và không thực hiện.

Ở mục Chủ động xin phép giáo viên đi ra/vào lớp thì M.C ở mức kém. M.C hoàn toàn chưa có kỹ năng này. Khi M.C đang ngồi trong giờ học M.C thấy có đồ chơi thì M.C chạy luôn ra khu vực đó để chơi trong lúc các bạn và cô giáo đang ngồi học. Khi buồn vệ sinh thì khi không mặc bím M.C sẽ tè luôn ra quần mà không gọi giáo viên.

* Kết quả sau khi sử dụng câu chuyện của trẻ M.C

Đáp lại khi giáo viên gọi tên: Trước khi thực nghiệm M.C ở mức độ trung bình, sau khi thực nghiệm M.C đã lên mức độ tốt, M.C đã biết đáp lại lời khi giáo viên gọi điểm danh, biết trả lời khi giáo viên gọi đến tên và mẹ gọi tên M.C đã biết dạ.

Vâng lời và lễ phép với giáo viên: Trước thực nghiệm M.C ở mức độ kém, sau quá trình thực nghiệm M.C đã đạt ở mức độ khá. M.C đã biết chủ động chào khi đến lớp gặp cô giáo và lễ phép chào cô khi ra về.

Chủ động xin phép GV để ra/vào lớp: Trước thực nghiệm M.C ở mức độ kém, sau thực nghiệm M.C ở mức độ khá. M.C khi biết buồn đi vệ sinh đã biết giơ tay và chạy lại xin cô: “Cô ơi cho con đi vệ sinh” và đi uống nước M.C cũng chủ động xin cô giáo.

Sau khi đã xây dựng được CCXH phù hợp với khả năng và nhu cầu của trẻ rối loạn phổ tự kỷ, chúng tôi tiến hành áp dụng câu chuyện trên trẻ và thấy hiệu quả tiến bộ rõ rệt của trẻ.

3. KẾT LUẬN

Giáo dục KNXH có vai trò quan trọng đối với trẻ rối loạn phổ tự kỷ, giúp trẻ phát triển tốt về ngôn ngữ, giao tiếp, nhận thức và hành vi. Trong quá trình vui chơi, trẻ rối loạn phổ tự kỷ sẽ học được những kiến thức về thế giới xung quanh, học được các quy tắc ứng xử xã hội. Đây chính là những kỹ năng nền tảng giúp trẻ hòa nhập xã hội. Ban đầu, sự hòa nhập diễn ra trong môi trường gia đình và trường học nhưng sau này sẽ là cuộc sống xã hội với nhiều mối quan hệ khác nhau. Để trẻ rối loạn phổ tự kỷ lứa tuổi hòa nhập xã hội tốt cần giúp trẻ có các KNXH như: Chơi thân thiện, hòa đồng với các bạn bao gồm: Biết cách đề nghị tham gia vào nhóm chơi hoặc khi được phân công vào nhóm, trẻ rối loạn phổ tự kỷ có thể tuân theo những quy tắc của nhóm, chủ động thực hiện các nhiệm vụ được giao, trò chuyện tương tác với các bạn khác trong nhóm; Thực hiện một số quy tắc ứng xử phù hợp bao gồm: Chủ động chào/ hỏi người; Nói lời cảm ơn khi được người khác giúp đỡ hoặc khi được tặng quà; Nói lời xin lỗi khi làm tổn thương người khác; Chia sẻ đồ dùng, đồ chơi bao gồm: Chia sẻ đồ dùng, đồ chơi với các bạn khi được yêu cầu; Trẻ chủ động chia sẻ khi chơi cùng bạn; Tuân thủ thứ tự, luân phiên khi tham gia các hoạt động: Trẻ biết chờ đợi đến lượt mình khi tham gia vào các hoạt động; Kỹ năng ứng xử với các tình huống xảy ra trong các hoạt động của nhóm nhường nhịn lẫn nhau, đóng góp ý kiến một cách tích cực.

Sử dụng CCXH là một trong những phương pháp được sử dụng phổ biến để phát triển KNXH cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ. Có bốn loại câu cơ bản được sử dụng trong CCXH: Miêu tả, nhận định, khẳng định và chỉ dẫn. Mỗi loại có một vai trò khác nhau. Mỗi loại câu được dùng trong CCXH với một số lần xuất hiện cụ thể gọi là tỉ lệ giữa các loại câu trong CCXH. Hiểu được các loại câu trong một CCXH, vai trò và mối quan hệ của chúng với hiệu quả chung của CCXH là bước đầu tiên để xây dựng được CCXH có tác dụng giáo dục tốt. Cần có thêm các nghiên cứu về phương pháp sử dụng câu chuyện giáo dục KNXH cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ trong các môi trường khác nhau để giúp trẻ tham gia học tập và hòa nhập tốt hơn.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Association, A. P. (2013), *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, Fifth Edition. Washington D.C, USA.
2. Gresham, Elliott, Vance, and Cook (2011), Comparability of the Social Skills Rating System to the Social Skills Improvement System: Content and Psychometric Comparisons Across Elementary and Secondary Age Levels, *School Psychology Quarterly*, Vol.26, No.1, pp.27-44.
3. Nguyễn Văn Hưng (2019), Một số biện pháp giáo dục kỹ năng sống cho học sinh khuyết tật trí tuệ và rối loạn phổ tự kỷ học hòa nhập cấp tiểu học, *Tạp chí Giáo dục*, số 464 (Kì 1-11/2019) tr.39-42.
4. Carol Gray and Abbie Leigh White (2003), *My social stories book*, Jessica Kingsley Publishers.
5. Scattone, D. (2002), *Increasing appropriate social interactions of children with autistic spectrum disorders using Social Stories (Doctoral dissertation)*, University of Southern Mississippi, Mississippi, USA.

DESIGNING A PROCESS FOR DEVELOPING SOCIAL STORY SYSTEMS AND APPLYING THEM TO PROMOTE SOCIAL SKILLS IN CHILDREN WITH AUTISM SPECTRUM DISORDER AT THE AGED 5-6 YEARS OLD

Abstract: *Social skills, including communication, negotiation, self-assertion, cooperation, and teamwork, play a crucial role in both academic and professional life. Children with autism spectrum disorder often face difficulties in developing these skills. However, research on the use of social stories shows significant improvement in their social abilities, especially when exercises involve familiar and easy-to-understand language, along with visual aids. Practice time is also considered a key factor influencing the effectiveness of social skills development for children with autism spectrum disorder, offering new possibilities for supporting their integration into the community.*

The content of the article deals with basic issues such as: 1) Characteristics of social skills of children with autism spectrum disorder 5-6 years old; 2) Building social stories applied in developing social skills for children with autism spectrum disorder 5-6 years old with the proposal of the process of building social stories applied in developing social skills for children with autism spectrum disorder 5-6 years old and providing illustrations of building social stories applied in developing social skills for children with autism spectrum disorder 5-6 years old at inclusive primary school.

Keywords: *Social stories, inclusion, social skills, preschool age, child with autism spectrum disorder.*